

aa Kw

NACZELNE DOWODZTWO W.P.

Warszawa, dnia 22.IX.1919 r.

/SZTAB GENERALNY/

SCISLE TAJNE
Trzymać pod zamknięciem

Nr 8233 /B.W./II.

Do

Adjutantury Generalnej.

1533/P3

Przesyła się odpis raportu z placówki
berlińskiej.

Szef Oddziału

Botwinski

1 załącznik.

NACZELNE DOWODZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. Dz. 1533/P3 dnia 24/IX 1919 r.
załącz. Wydział.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Warszawa, dnia 22.IX.1919 r.

1533 / 93

Mimo krótkości mego pobytu na tutejszym gruncie, już dzisiaj jestem na tyle zorientowany, iż mogę w krótkich zarysach poinformować o ogólno-politycznej sytuacji Niemiec. Źródła, na których opieram mój raport są następujące:

1/ Prasa. Prasa w Niemczech, w których trwa wciąż jeszcze rewolucyjna walka o władzę, jest pierwszym źródłem informacji (n.p. w prasie antyrządowej, lewicowej, są informacje o przesuwaniu nawet poszczególnych baterji, nastrojach w wojsku, zatargach, etc.)

2/ Poglądy poniżej przytoczone zweryfikowałem przez rozmowy z wybitniejszymi ludźmi kolonii miejscowej, którzy wzięci od lat w stosunki niemieckie, słuszność moich poglądów potwierdzili.

R z ą d . Rząd niemiecki jeszcze w większej mierze, niż każdy rząd w Europie zachodniej w dobie obecnej ma do pokonania trudności, wynikające z następujących źródeł:

1/ z wyczerpania gospodarczego, spowodowanego kilkuletnią wojną i potrzebą śpiesznej i gruntownej przebudowy życia gospodarczego,

2/ z rewolucji i rozprzeżenia politycznego, których widownią były i są Niemcy, a której rezultatem jest walka o władzę i zaostrzona społeczna walka klas,

3/ z ciężarów, wynikających dla Niemców na podstawie traktatu pokojowego.

Z drugiej strony jednak znakomicie ułatwia sytuację rządowi po pierwsze: fakt, iż Niemcy nie mają zniszczonych przez wojnę warsztatów pracy,

2 - że rząd dzisiejszy przejął nadzwyczaj sprawnie działającą maszynę państwową,

3 - z niezmiernych zalet i poczucia miary, jakie ma wszczepione przez wychowanie przeciętny Niemiec (poszanowanie prawa i wszelkiego rządu, karność, - doniosłość ostatnio przytoczonego czynnika ocenia się dopiero przy porównaniu przebiegu rewolucji w Rosji i w Niemczech.

To też można stwierdzić:

1 - że dzisiejszy rząd w Niemczech i aparat państwowy funkcjonuje najzupełniej sprawnie i że nieogół egzekutywę rząd posiada;

- 2 - że jednak oparcia w masach pod wpływem agitacji, idącej z prawa i z lewa rząd ten i konstytuanta ma coraz mniej;
- 3 - żywiocy, stojące po stronie rządu dzielą się na dwie główne grupy: a/ liberalna inteligencja, stojąca pod przeważnym wpływem żydów, która wobec zdecydowanie antyżydowskiej i pogromowej postawy prawicy stoi po stronie rządu. Siła jej polega na posiadaniu w swym ręku najbardziej poczytnych dzienników; b/ poparcie konstytuty i stronnictw centrum i socjalnej demokracji (większości).

Prawica.

Prawica stanowi dziś w Niemczech najpotężniejszą siłę, ponieważ:

1/ jest ona ideową spadkobierczynią świetnej przeszłości monarchicznych Niemiec, za nią więc stoi całe oficerstwo, cała prawie inteligencja młodzieży, klasy posiadające, wielki przemysł i ziemiaństwo, urzędnicy wyższych stanowisk, w dużej mierze chłopi i znaczna część inteligencji tz. wolnych zawodów;

2/ głosi ona protest przeciwko traktatowi pokojowemu i obaleniu potęgi Niemiec;

3/ czerpie swoją siłę w trudnościach, które ma do zwalczania rząd, a wynikających nie z jego winy, lecz z ogólnej sytuacji gospodarczej;

Plan działania prawicy polega na: wprowadzeniu dyktatury wojskowej jako przejściowego stanu do restytucji monarchji,

Taktyka jej polega:

1/ ~~na~~ wewnątrz, w opanowaniu wojska dzięki oparciu na oficerach i podoficerach, zorganizowaniu młodzieży w organizacjach o typie dawnych "schützenvereine", które noszą dziś niewinną nazwę stowarzyszeń turystycznych, przez bezwzględnie prowadzącą agitację antysemitką, zwalającą na żydów i jakoby znajdujących się pod ich wpływem socjalistów, całą winę za klęskę przegranej wojny, a oczyszczającą od odpowiedzialności "ancien regime" w ekonomicznym sabotażu rządu, a więc niechęci produkowania ze strony wielkiego przemysłu,

oraz hamowaniu dostaw zbożowych ze strony agrarjuszy.

2/ na zewnątrz, a/ przez zastraszanie państw zachodnich grożącym przewrotem bolszewickim w Niemczech i przed prze-
rzucaniem się tegoż na zachód, do którego prowadzi dzisiejsza
chwiejna polityka rządu; b/ inspirowaniem b.czułej pod tym
względem opinii francuskiej, iż rząd dzisiejszy prowadzi
Niemcy do ruiny ekonomicznej, a więc do niemożności wykonania
finansowych warunków traktatu pokojowego - jednym słowem sta-
ra się przygotować opinię zagraniczną do przewrotu, oraz wmó-
wić, iż zmiana rządu leży w interesie państw zachodnich.

Chwilą do wykonania zamachu ma być, albo sprovokowanie
rozruchów o charakterze bolszewickim, by pod hasłem ratowa-
nia Europy od anarchji wziąć władzę w swoje ręce, albo przez
sprovokowanie wojny polsko-niemieckiej wywołać poryw patryo-
tyczny, któryby zmiotł żydowsko-międzynarodowy rząd dzisiejszy.

Szansę powodzenia zamachu są w pierwszej mierze zależne
od stanowiska, jakie zajmie w tej sprawie koalicja, gdyż
gdyby prawica posiadała świadomość iż wywołałoby to wznowie-
nie wojny lub blokady, nie zdecydowałaby się jednak na zamach
oraz od udania się sprovokowania rozruchów bolszewickich, lub
wojny polsko-niemieckiej, która by nie poślągnęła wojny na
zachódzie.

Termin zamachu nie da się bliżej określić, mówią o liście
paździe, może być jednak i wcześniej; będzie związane z walką
lecz wobec możliwości odcięcia spartakistów, od dowozu żywno-
ści, szanse ich utrzymania przy władzy nawet w razie powo-
dzeń są minimalne.

L e w i c a .

Siła lewicy stanowi radykalno-demagogiczna propaganda, oraz
trudności gospodarcze Niemiec. Czy lewica zdecyduje się na
akcję czynną, dziś przesądzić trudno. Posiada ona pewną real-
ną siłę wojskową przez wpływy w organizowanej samoobronie
(Einwohnerwehr)

- * -

W o j s k o . .

Wojsko rzeszy ma zostać jednolicie zorganizowane w tz. "Reichswehr" Reorganizacja ta jest w toku. W wojsku trwa b. silna agitacja monarchiczno-antyrządowa, uprawiana przez oficerów, na których czoło wysuwają się niesłuchający rozkazów rządowych von der Goltz w Kurlandji, Lettow-Vorbeck, znany z walk w Afryce, Lütwitz, Reinhard publicznie nazywający rząd hołotą, a sztandar republikański żydowską chorągwią (rząd nie ma siła go usunąć). Zołnierz składa się z ochotników, zaciągających się najczęściej ze względu na dobre warunki materialne i brak innej pracy, potem jest pewna ilość podoficerów i żołnierzy, ideowo stojących przy dzisiejszym rządzie.

Stanowisko wojska w razie zamachu z prawa, lub lewa dziś przewidzieć trudno. Zachodzą wielkie różnice w nastrojach poszczególnych Reichswehr brygad, jednakże wobec bardzo jednolitego stanowiska oficerów żołnierze pójdą pewnie za nimi.

Co do ilości wojska dokładnych danych jeszcze nie posiadamy. Noske podaje na czterysta tys. Centralne instytucje wojsk. są pod przeważnym wpływem wojskowym i prowadzą niezależną od rządu politykę, np. w sprawie akcji w Kurlandji.

Niemcy są w przededniu ważnych walk politycznych, których wynik jest w pierwszej mierze zależny od stanowiska koalicji.

POŁOŻENIE GOSPODARCZE NIEMIEC.
=====

Położenie gospodarcze Niemiec w chwili obecnej da się określić jako zupełnie niezłe; widoki na przyszłość też nie najgorsze, wobec dobrego naogół urodzaju tegorocznego, oraz niezwykłego popytu za granicą na wszelkie wyroby niemieck. gdyż przy niższym kursie marki towar niem. jest stosunkowo bardzo tani.

Produkcja zaś, szczególnie w niektórych gałęziach, gdzie nie brak surowców (chemikalja, wyroby stalowe, żelazo) rozwija się stale.

Stosunki robotnicze naogół, szczególnie wśród kwalifikowanych robotników nie uległy zbyt radykalnemu wstrząśnieniu. Robotnik po chwilach rzucania się w wir życia politycznego obecnie zobojętniał znacznie dla spraw politycznych, pracuje chętnie i wydajność pracy wzrasta znacznie. i stale.

Nad całym życiem gospodarczym Niemiec ciąży rzecz prosta odszkodowanie obliczone na 375 miliardów marek, które Niemcy mają wypłacić, oraz sprawa otrzymania niektórych surowców, których Niemcom brakuje; ostatnie jednakże wystąpienie tak we Francji jak i w Anglii pozwalają przypuszczać, że produkcja niem. stale wzrastać będzie i nie grozi jej katastrofa.

Bliższe zobrazowanie stosunków z poszczególnych działów przemysłu przysług za następnym razem.

POLSKA I STOSUNEK DO NIEJ.

Nazewnątrz stosunek całej prasy do Polski jest nadzwyczaj ^{NY} drogi. Codziennie można odnaleźć dziesiątki notatek w prasie, które starają się Polskę przedstawić jako państwo bez przyszłości, idące kuk katastrofie, państwo bez przyszłości ze względu na brak zdolności państwotwórczychi na prawie bez wyjścia położenie ekonomiczne.

Rzecz prosta pod tym względem celuje prasa prawicy, która nie omija żadnej sposobności by zożydzić stosunki polskie. Na taki stosunek składają się, atmosfera przedplebiscytowa i międzynarodowa chęć żydów kompromitowania Polski.

Na wewnątrz jednak stosunki przedstawiają się inaczej:

Walczący z przeciwnościami rząd dzisiejszy i te żywiocy, na których się opiera dla ugruntowania swej władzy potrzebują przedewszystkiem spokoju. Nie mają one też wiary ze względu na ogólną międzynarodową sytuację w możliwość przesunięcia na korzyść Niemiec drogą konfliktu zbrojnego warunków polskich traktatu pokojowego; to też w wielu poważniejszych miesięcznikach znajdujemy próby rozwiązania ugodowego zagadnienia przyszłych stosunków polsko-niemieckich, są to próby zdaje się inspirowane przez rząd dzisiejszy; podkład ekonomiczny tych zagadnień poruszam niżej.

Prawica ma zdecydowanie wrogi stosunek. Polska jest śmiertelnym wrogiem Niemiec, w tej sprawie kompromisu być nie może, oto zdania, które codziennie w prasie prawicowej zneleść można.

Polska jest również śmiertelnym wrogiem Rosji i tę rzecz stara się prawica wmówić w opinię ogółu.

Sojusz niemiecko-rosyjski, skierowany przedewszystkiem przeciw Polsce oto jedyna droga dla Rosji i Niemiec. (Akcja von der Goltza w Kurlandji, pierwsza pró-

ba realizacji tego programu).

Prawica nie omieszka wyzyskać jakiejkolwiek konjunktury dla urzeczywistnienia tego celu.

Użyć wszelkich sił, by zmniejszyć ~~realną~~ możliwość ingerencji koalicji i sprawie zachodu, to jednym z pierwszorzędnych zadań i dążeń Niemiec., bo "z polakami jakoś damy sobie radę".

W poszczególnych sprawach przychodzi do skutku ważne porozumienie w sprawie Śląska.

Na gwałt ze względu na wyniki plebiscytowe robi się ze Śląska samodzielną jednostkę, wchodzącą w skład Rzeszy Niemieckiej.

Jako praktyczne wnioski z powyższego wypływają:

- 1 - Informowanie i inspirowanie koalicji o rozwoju stosunków wewnętrznych w Niemczech i niedopuszczanie do uznania przewrotu prawicowego, chociażby kosztem wznowienia wojny, gdyż interesem Polski jest jednak utrzymanie przy władzy rządu obecnego; wobec możliwości, iż próba przesunięcia władzy na prawo może zajść niedługo, akcję powyższą należy rozpocząć natychmiast. Niemcy bolszewickie nawet są mniej niebezpieczne od Niemiec prawicowych.
- 2 - Winna być rozpoczęta akcja ku osłabieniu kampanji antypolskiej w Niemczech, nie powinna ona jednak zmniejszać napięcia antyniemieckiego w Polsce.
- 3 - Krzyżem natychmiastowe i wydatne nawiązanie stosunków handlowych polsko-niemieckich, a przy odpowiednim forsowaniu południa Niemiec, rząd polski uzyska potężny środek ingerencji w wewnętrzne stosunki niemieckie.

STOSUNKI GOSPODARCZE POLSKO-NIEMIECKIE.
=====

Przy rozpatrywaniu tego zagadnienia należy mieć na uwadze następujące podstawowe wskazania życia gospodarczego doby obecnej:

po 1. wobec ogólnego wyczerpania całej produkcji wszechświatowej, sprawą gospodarczo-finansowego rozwoju Polski jest sprawą najtrudniejszą, sprawą, która w tej chwili będzie decydowała o rzeczywistej niepodległości naszego bytu państwowego.

Wobec wyżej wspomnianego ogólnego krazysu gospodarczego całego świata, na zbyt wydatną pomoc zachodu liczyć nie możemy.

Dla uniezależnienia gospodarczego i zdobycia podstaw siły gosp. Polska posiada dwie drogi:
po 1. wzmożenie wydajności i uruchomienie wszelkich warsztatów pracy; gdyż bowiem na zachodzie stosunki choć trochę się unormują a Polska pozostanie w tyle i nie będzie w stanie konkurować na rynku wszechświatowym z zachodem, nieomylnie stanie się ona terenem wyzysku i uzależnienia od zachodu; ten czas, który Polska posiada do przeciwdziałania temu, nie jest dłuższy jak rok, dwa, a najdłużej trzy lata.

Przez ten czas organizacja państwowe-gospodarcza a więc komunikacja, warsztaty pracy przemysłowej i rolnej muszą być już jako tako zorganizowane.

Wobec jednak dezorganizowania naszych warsztatów pracy zarówno rolnego jako i przemysłowego produkcja polska nie będzie mogła dostarczyć państwu tych wartości któreby mogły dlań stanowić podstawę oparcia finansowego już najbliższych lat.

Jedynym źródłem, skąd Polska w najbliższej przyszłości czerpać może są rynki wschodnie. Położenie geograficzne i obecna konjunktura Polski pod tym względem stwarza jej pierwszorzędne możliwości.

Niech następujący przykład zilustruje słuszność wywodów, abstrahując od wartości rubla za funt soli n.p. można dziś na Ukrainie otrzymać bez trudności dwa do trzech najmniej funtów zboża, podczas gdy przed wojną, nawet dziś w Polsce i na zachodzie za funt zboża można dostać funt soli i więcej. Ten stosunek zachodzi prawie co do wszystkich wyrobów przemysłowych, maszyn rolniczych, galanterji etc., a zboża wobec tegorecznego dobrego wrodzaju Ukraina posiada dużo na zbycie. Można je jednak tylko za towar otrzymać. Po 2. na rynek wschodni pchają się dziś absolutnie wszystkie narody (i w ostatnich posunięciach w Costancji Rady Najwyższej w stosunku do Rosji chyba też leży myśl stworzenia sobie bram do Rosji), kto będzie pierwszy, ten rzecz prosta zrealizuje największe bezpośrednie korzyści, a zarównośadowisz się raz w Rosji będzie miał widoki na przyszłość też najlepsze; są to rzeczy, które bez przesady sięgają do miliardów.

To też na tem polu zachodzą fakty, które na długie lata zadecydują przez kogo eksploatowane będą bogactwa Rosji. Rzeczy te idą z nadzwyczajną szybkością nie na miesiąc, lecz na dni i tygodnie liżąc.

W przeciągu ostatnich dwóch tygodni Anglja, Francja, Czechy, Włochy poczyniły realne kroki w kierunku nawiązania stosunków handlowych z Niemcami i jest prawie pewnym, iż tansam towar niemiecki zawinie pod flagą granic franc. ang. lub włoskich na rynek Odessy, Noworosyjska lub Rygi, zestawiając pośrednikom sięgające miliardów zyski.

Polska na rynku wschodnim musi się znaleźć jedna z pierwszych, jest to klucz do naszej potęgi państwowej.

Polska towaru swego nie ma, musi więc przyjsć jeśli nie z towarami koalicji, to z towarami niem., który dziś wobec niskiego kursu marki jest najtańszy.

Francja już dziś otrzymała za 8½ miljarða

..... Nazbytwa praca ienców niemieckich stanowi e

o nowych milionach. Zniszczone warsztaty w Belgji też Niemcy odbudowują. To samo zachodzi w mniejszej mierze we Włoszech i innych państwach koalicji.

Produkcja rolna Polski i warsztaty polskie jaknajprędzej i jaknajtaniej muszą być zmontowane i dorównać konkurencji zachodu.

Wobec niesłychanie niskiego kursu marki polskiej waluty na zachodzie Polska nie może i nie powinna skwitować z najtańszej dziś dla Polski (we wielu wypadkach 30% cm. angielskich) maszynie niemieckiej (maszyny, nawozy sztuczne) i t.p.

W sprawie jednak stosunków gospodarczych-handlowych z Niemcami, których natychmiastowe nawiązanie jest koniecznością gosp. dla Polski, muszą jednak, by Polska nie przyniosła więcej szkody niż pożytku być bezwzględnie zachowane następujące zasady:

a/ z inicjatywą pod tym względem musi wystąpić państwo jako takie; ze względów międzynarodowych musi to nastąpić pod ukrytą formą, aby nie mogło być wyzyskane przez Niemców w żadnym wypadku przeciwko zbliżeniu polsko-koalicyjnemu.

Bpżytek musi pójść przede wszystkim na rzecz państwa; pod względem organizacyjnym bardzo pouczającym może być państwowa akcja niemiecka w przeszłym roku na Ukrainie.

b/ muszą być wzięte pod uwagę i w drodze dyplom. usunięte trudności ze strony handlu zachodniego, a więc trudności z Koalicją.

Nie mogą być bowiem jak wyżej nadmieniem te stosunki wygrywane przez Niemcy na naszą niekorzyść

c/ muszą być stworzone gwarancje, że akcja ta nie zostanie wygrana dla pomnożenia miliardowego już i tak w Polsce kapitału żydowskiego.

d/ cała realna wartość powyższej sprawy polega przede wszystkim na szybkości uruchomienia, gdyż za miesiąc a może dwa, największe zyski znajdują się już w cudzych kieszeniach.